

شناسایی صلاحیت حرفه‌ای ضروری معلمان تربیت بدنی با رویکرد نظریه‌پردازی داده‌بنیاد

نجف آقایی*، مرجان صفاری**، فرناز سادات میرحسینی***

* دانشیار دانشکده تربیت بدنی دانشگاه خوارزمی

** استادیار دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تربیت مدرس

*** دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه خوارزمی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۷/۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۱۰/۲۹

چکیده

معلمان تربیت بدنی، در جایگاه پایه‌گذاران ورزش، بر تمام بخش‌های ورزشی کشور بسیار تأثیرگذارند. شناخت صلاحیت‌های حرفه‌ای ضروری برای آنها هدف اصلی این پژوهش است. این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی است و به روش کیفی (شیوه نظریه‌زمینه‌ای^۱) انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل نخبگان تربیت بدنی در مدرسه‌ها بود و نمونه‌گیری آزمودنی‌ها به صورت نظری و گلوله‌برفی صورت گرفت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود و داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها به روش زمینه‌ای، کدگذاری و تجزیه و تحلیل شد. نتیجه گروهبندی کدها ۵۳ مؤلفه را در چهار حیطه عاطفی، مهارتی، شناختی و رفتاری نشان داد. و نتایج نهایی این مطالعه مشخص کرد با اینکه وزارت آموزش و پرورش برای استخدام نیروی مورد نیاز خود از آزمون‌های استخدامی سخت‌گیرانه‌ای استفاده می‌کند و دوره‌های آموزشی پیش از خدمت و ضمن خدمت نیز به گستردگی از سوی ادارات تربیت بدنی برای آموزش و بازآموزی معلمان تربیت بدنی اجرا می‌شود، ولی هنوز از نظر صلاحیت‌های ضروری برای معلمان تربیت بدنی کاستی‌هایی وجود دارد، که بسیاری از این کمبودها به دلیل بی‌توجهی به بحث تخصص‌گرایی است.

کلمات کلیدی: صلاحیت حرفه‌ای معلمان،^۲ معلمان تربیت بدنی،^۳ تربیت بدنی در مدارس.^۴

1 . Grounded Theory

2 . Teachers' Professional competence

3 . Physical education teacher

4 . physical education in schools

مقدمه

به‌دست آوردن تجربیات متفاوت و متنوع از طریق حضور در انواع ورزش‌ها، بازی‌ها و فعالیت‌های جسمانی دانش‌آموزان را برای ورود به زندگی واقعی آماده می‌سازد. براساس تقسیم‌بندی مول، بی‌لس و جیمسون^۱ (۲۰۰۵) ورزش به چهار بخش ورزش آموزشی، تفریحی، قهرمانی و حرفه‌ای تقسیم می‌شود. گسترده‌ترین بخش ورزش، ورزش تربیتی (آموزشی) است که در پرورش فرد از پایین‌ترین سطح آموزشی یعنی دوره‌های پیش‌دبستانی تا دبستان، راهنمایی، دبیرستان و دانشگاه در زمینه‌های مختلف جسمی، روانی و تحصیلی مؤثر است. معلمان تربیت بدنی در مدارس از اجزای مهم اجرای ورزش آموزشی هستند که در جایگاه پایه‌گذاران ورزش کشور بر تمام بخش‌های ورزشی بسیار تأثیرگذارند و تعیین صلاحیت‌های حرفه‌ای ضروری برای آنها هدف اصلی این پژوهش است؛ مانند تحقیق برچی، کونزلی و لیمن^۲ (۲۰۱۳) که در مطالعه خود با نمایش دو مدل اولین مدل برای برنامه‌ریزی درسی، توسعه پایدار، صلاحیت و آموزش معلمان و مدل دوم درباره یادگیری برای آینده: صلاحیت در آموزش برای توسعه پایدار، نشان دادند که اگر کشورها خواستار اجرای آموزش بهتر از طریق معلمان و نظام آموزش و پرورش هستند، باید بر صلاحیت‌های حرفه‌ای خاص معلمان تمرکز داشته باشند. برطبق نتایج مطالعه فاطمی‌نژاد و حکیم‌زاده (۱۳۹۰)، موفقیت هر نظام آموزشی تا حدود زیادی به چگونگی آموزش‌های حرفه‌ای معلمان آن جامعه وابسته است و به‌منظور دست‌یابی به این هدف، چگونگی پذیرش و گزینش داوطلبان حرفه معلمی، اهداف برنامه‌های درسی و محتوای این برنامه‌ها در مراکز تربیت معلم، تربیت و آماده‌سازی معلمان و دوره‌های کارآموزی از مهم‌ترین برنامه‌های ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان کشور است. همچنین، هانتلی^۳ (۲۰۰۸) صلاحیت‌های معلمان را در سه حوزه دانش حرفه‌ای، عمل حرفه‌ای و تعهد حرفه‌ای بخش‌بندی کرده است. دانش حرفه‌ای، دانش مربوط به محتوا، شناخت دانش آموز و آگاهی از تدریس و عمل یادگیری است. عمل حرفه‌ای از طراحی یادگیری، ایجاد محیط یادگیری و سنجش و ارزشیابی شکل گرفته است و تعهد حرفه‌ای نیز دربرگیرنده یادگیری حرفه‌ای، مشارکت، رهبری، ارزش‌ها، ارتباطات و اخلاقیات است. دارلینگ هاموند و برنسفورد^۴ (۲۰۰۵) چارچوبی برای درک تدریس و یادگیری ارائه کردند طبق این چارچوب معلمان برای تدریس به سه نوع دانش نیاز دارند که عبارت‌اند از: ۱. دانش فراگیران: چگونگی یادگیری و توسعه آنها در بافت اجتماعی و نحوه توسعه زبان. ۲. دانش محتوا: درک محتوا و اهداف برنامه درسی شامل موضوع و مهارت‌های مورد نیاز فراگیران، رشته‌های مختلف و اهداف اجتماعی و آموزشی. ۳. دانش و مهارت تدریس: توانایی آموزش محتوا، در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی در تدریس، ارزیابی و نحوه اداره کلاس بهره‌ور.

مطالعه‌ای تطبیقی درباره نظام برنامه درسی تربیت معلم در کشورهای انگلستان، ژاپن، فرانسه، مالزی و ایران در سال ۱۳۸۷، که به کوشش ملایی‌نژاد و ذکاوتی انجام گرفت، پیشنهادهایی را برای نظام برنامه درسی ایران ارائه داده است که افزایش بودجه تربیت معلم در ایران، به‌کار بستن تمهیداتی برای گزینش صحیح معلمان، طراحی تشکیلات نظام‌مند در تربیت معلم، جذب و تأمین نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش از میان افراد دارای مدرک کارشناسی، بازنگری در اهداف نظام تربیت معلم، کیفیت‌بخشی به نظام برنامه درسی تربیت معلم به‌منزله هدف اصلی را شامل می‌شد. به‌منظور دست‌یابی به این هدف آنان اتحاد راهبردهایی مانند تلفیق و توازن نظریه و عمل در برنامه‌ریزی درسی، تدوین استانداردها یا صلاحیت‌های حرفه معلمی، برقراری ارتباط قوی میان نظام تربیت معلم با دانشگاه‌ها و مدارس را پیشنهاد کردند. با توجه به هدف و راهبردهای مطرح‌شده، صلاحیت‌های لازم به‌شیوه برنامه‌ریزی تلفیقی، در سه بخش ذیل طراحی شده است: الف) صلاحیت‌های شناختی و مهارتی، ب) صلاحیت‌های نگرشی و رفتاری، ج) صلاحیت‌های مدیریتی، مشارکت مؤثر مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز تربیت معلم با یکدیگر، تدوین استانداردهای تربیت معلم، برنامه‌ریزی واحدهای درسی مراکز تربیت معلم، کیفیت‌بخشی به واحد تمرین معلمی (دوره کارورزی معلمان)، ایجاد برنامه جذب برای معلمان تازه‌کار، تغییر در برنامه ارزشیابی از عملکرد دانشجو-معلمان، به‌کارگیری فناوری اطلاعات در برنامه‌ریزی‌های درسی دانشجو-معلمان.

استانداردهای حرفه‌ای معلمان کویینزلند که به‌همت دانشکده معلمان کویینزلند در سال ۲۰۰۷ ارائه شده، خلاصه‌ای از قابلیت‌هایی است که معلمان برای آموزش کیفی و حمایت از یادگیری دانش‌آموزان باید دارا باشند. این ده استاندارد در سه بخش اصلی و به‌هم‌پیوسته

1 . Mull, Bayless, Lynn, Jamieson
2 . Bertschy, Kunzli, Lehmann

3 . Huntly
4 .Darling-Hammond, Bransford,

شامل تدریس و یادگیری، ارتباطات حرفه‌ای و رشد حرفه‌ای دسته‌بندی شده‌اند. هر استاندارد دربرگیرنده مجموعه‌ای از دانش، عملکرد و ارزش‌ها است. در مطالعه‌ای به‌منظور شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان اثربخش، عبدالهی و همکاران (۱۳۹۳) هفت مؤلفه را شامل: پیش‌نیازهای معلم، ویژگی‌های شخصی معلم، برنامه‌ریزی و آمادگی، مدیریت و سازمان‌دهی کلاس درس، آموزش یا تدریس، نظارت بر پیشرفت، توان دانش‌آموزان و مسئولیت حرفه‌ای شناسایی کردند. در بعد پیش‌نیاز معلم، داشتن توانایی کلامی برای انتقال مفاهیم به دانش‌آموزان؛ در بعد نظارت بر پیشرفت دانش‌آموزان، توضیح تکالیف به زبان روشن؛ در بعد مسئولیت‌های حرفه‌ای، داشتن رفتار و تعامل محترمانه با والدین دانش‌آموزان؛ در بعد برنامه‌ریزی و آمادگی، بیان نتایج درس به زبان روشن؛ در بعد مدیریت و سازمان‌دهی کلاس درس، آماده‌کردن پیشاپیش مواد آموزشی برای استفاده در کلاس؛ در بعد ویژگی‌های شخصی معلم، ایجاد فرصت‌هایی برای موفقیت همه دانش‌آموزان و در بعد آموزش یا تدریس، بهره‌گیری از مفاهیم و زبان متناسب با سن و سوابق دانش‌آموزان مهم‌ترین شایستگی‌های شناسایی شده است که معلمان اثربخش باید از آن برخوردار باشند. در مطالعه‌ای برای تعیین استانداردهای حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی شهر ارومیه، احدی و همکاران (۱۳۹۲) هشت مؤلفه مدیریت، رهبری محیط یادگیری و جو کلاس، نظارت، ارزش‌یابی و بازخورد، برنامه‌ریزی، مسئولیت‌های قانونی، اخلاق حرفه‌ای معلم، تدریس (آموزش) و توسعه حرفه‌ای معلم را با روش دلفی برای استانداردهای حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی شناسایی کردند. همچنین، در بررسی برداشت مربیان ورزشی از صلاحیت خود و نیازهای آموزشی مرتبط با صلاحیت‌های حرفه‌ای، سانتوس و همکاران (۲۰۱۰) نشان دادند که درک مربیان ورزشی از صلاحیت خود تحت تأثیر تجربه آنها قرار دارد و مربیانی با تجربه پایین‌تر صلاحیت خویش را نیز کمتر درک می‌کردند. همچنین، مربیانی که تحصیلات دانشگاهی بالاتری در رشته تربیت بدنی یا رشته‌های دیگر داشتند، خود را شایسته‌تر از مربیانی ارزیابی می‌کردند که فاقد این امتیاز بودند در نهایت اکثر مربیان خود را شایسته و دارای صلاحیت می‌دانستند، با وجود این به این نکته که نیازهای آموزشی بازخورد مهمی برای آموزش مربیان فراهم می‌آورد اعتراف می‌کردند. نتایج این مطالعه علاقه‌مندی مربیان به افزایش دانش و صلاحیت در دامنه گسترده‌ای از حیطه‌های مربوط به حرفه، از جمله صلاحیت برنامه‌ریزی سالانه و چندساله، صلاحیت مربوط به تمرین و جهت‌دهی رقابت و در پایان، صلاحیت آموزشی مربی‌گری و شخصی را بیان کرد که باید در برنامه‌های آموزشی مربیان در آینده مورد توجه قرار بگیرد.

ییلدیز و کانگالگیل^۱ در مقاله خود (۲۰۱۴) به مطالعه‌ای توصیفی به‌منظور شناسایی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی جمهوری ترکیه پرداختند. یافته‌های تحقیق آنان نشان داد که داشتن دانش کافی برای حضور در جلسه تمرین، اشتیاق حرفه‌ای برای پیشرفت دانش‌آموزان در حین درس، طراحی طرح درس تربیت بدنی، اجرای پی‌درپی مراحل تدریس موضوعات، کمک به دانش‌آموزان برای رفع کمبودهایشان، گذراندن دروس تخصصی آموزشی برای فارغ‌التحصیلی، داشتن دانش تخصصی کافی برای اجرای روش تدریس ویژه و آموزش مواد درسی در زمان اختصاص یافته از جمله صلاحیت‌های ضروری برای معلمان تربیت بدنی محسوب می‌شوند.

اُه و همکاران (۲۰۱۰) در مطالعه ویژگی‌های ضروری برای معلمان تربیت بدنی در مدارس با بررسی ۲۳۰ آزمودنی اغلب از کشورهای چین، کره و ایالات متحده دریافتند که مجهز بودن به دانش روز درباره رشته‌های ورزشی و ارائه آموزش عملی از عوامل رجحان و رضایت معلمان تربیت بدنی در مدارس است. نتایج تحقیق بلر و کاپل^۲ (۲۰۱۱) درباره مربیان تربیت بدنی در مدارس، که فاقد تحصیلات مرتبط با تربیت بدنی هستند، ولی جوایز ملی برای رشته ورزشی خود (در این مطالعه فوتبال) دریافت کردند، نشان داد که برنامه‌های توسعه حرفه‌ای اجرا شده برای این مربیان، برای چهار حیطه شناسایی شده برای تدریس این درس، شامل برنامه‌ریزی کوتاه و میان‌مدت، دانش آموزش و پرورش، دانش برنامه‌ریزی درسی و انعکاس و ارزیابی، مفید بوده و آنان را از اهمیت این زمینه‌ها آگاه کرده است.

آرباچی^۳ (۲۰۰۹) در بررسی نگرش‌ها به درس تربیت بدنی از نظر دانش‌آموزان دوره راهنمایی و متوسطه ترکیه، با مطالعه ۱۲۴۰ دانش‌آموز دریافت که دانش‌آموزان لذت‌بخش و شاد بودن کلاس درس تربیت بدنی را عاملی برای اولویت دادن به آن در برنامه‌های خود می‌دانند که محتوای درس و معلم ورزش از عوامل تأثیرگذار بر آن است. یافته‌های مطالعه لاروا و همکاران (۲۰۱۵) در زمینه نیازهای صلاحیت حرفه‌ای از دیدگاه معلمان تربیت بدنی نشان داد که گروه معلمان به‌وضوح نمی‌توانند صلاحیت ویژه و صلاحیت عمومی برای این حرفه

را تعریف کنند. به‌هرحال، اکثر آنان موافق این مسئله بودند که معلمان و مربیان در ایجاد صلاحیت حرفه‌ای شاگردان نقشی بسیار مهم دارند. به‌علاوه، نتایج این تحقیق نشان داد که معلمان از آموزشی که دریافت کرده‌اند رضایت ندارند و قادر به بازآموزی و تقویت دوباره نقش حرفه‌ای خود نیستند. عقیده این معلمان این بود که آموزش ارائه‌شده به آنها حرفه‌ای‌گرایی را تشویق نمی‌کند. همچنین، در طراحی الگویی برای بهبود صلاحیت حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی در قرن بیست‌ویکم، در نوآوری آموزشی و فناوری اطلاعات، سربسوات و همکاران (۲۰۱۵) نشان دادند که عوامل ضروری برای توسعه صلاحیت معلمان تربیت بدنی به منظور توسعه و بهبود نوآوری آموزشی و فناوری اطلاعات شامل این موارد است: ۱. تعیین نیاز به بهبود صلاحیت، ۲. بررسی موقعیت و امکان توسعه، ۳. ساخت الگوی صلاحیت اثربخشی، ۴. آموزش، ۵. ارزیابی الگوی توسعه صلاحیت.

بررسی‌های انجام‌شده درباب ادبیات پیشین با موضوع صلاحیت حرفه‌ای معلمان نشان داد که بیشتر تحقیقات درباره معلمان درس‌های نظری انجام شده و درباره صلاحیت حرفه‌ای معلمان و مربیان درس‌های عملی تحقیق زیادی صورت نگرفته است. در صورتی که این درس‌ها مثل درس تربیت بدنی ارزش آموزشی و پرورشی مهمی دارند و با توجه به چگونگی تدریس، از جمله محیط کار، تسهیلات و تجهیزات ضروری و خطرهای حین تمرین، صلاحیت‌ها و استانداردهای ویژه‌ای برای تدریس آن ضروری است. نتایج این تحقیق به بالابردن آگاهی در این زمینه کمک خواهد کرد و با توجه به زیادبودن جمعیت جوان کشور و ضرورت پرورش همه‌جانبه آنها به‌کارگیری و تربیت معلمان و مربیان با صلاحیت حرفه‌ای استاندارد ضروری است به‌همین علت، محقق در نظر دارد در این مطالعه، الگویی برای صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی در مدارس کشور ارائه دهد. نتایج این تحقیق می‌تواند در مدیریت نیروی انسانی مورد نیاز آموزش و پرورش در بخش‌های استخدام و گزینش معلمان و مربیان تربیت بدنی، آموزش قبل از ورود به خدمت، آموزش‌های ضمن خدمت و ارزش‌یابی نتایج کار معلمان تربیت بدنی مفید و راه‌گشا باشد. همچنین، در دانشکده‌های تربیت بدنی وابسته به آموزش و پرورش و دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم، با آگاهی‌یافتن از صلاحیت حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی می‌توان برای بهبود در نظام آموزشی دانشجویان تربیت بدنی به‌منظور تطابق بیشتر با ویژگی‌های شغلی آینده آنها اقداماتی انجام داد. به‌همین دلیل، محقق بر آن بود که به بررسی و شناسایی شایستگی‌های حرفه‌ای مورد نیاز معلمان تربیت بدنی از دیدگاه متخصصان تربیت بدنی بپردازد و به این پرسش پاسخ دهد: صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی آموزش و پرورش چگونه است؟

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق مطالعه‌ای کاربردی است که به‌روش کیفی و به‌شیوه نظریه زمینه‌ای^۱ (برخاسته از داده‌ها) و براساس رهیافت طرح‌های پژوهشی شیوه نوحاسته^۲ انجام گرفته است که به‌وسیله آن، با استفاده از یک دسته داده، نظریه‌ای تکوین می‌یابد. نظریه حاصل از اجرای چنین روش پژوهشی، نظریه‌ای فرایندی است. در این روش با استفاده از شیوه‌های منظم گردآوری داده‌ها، به تشخیص مقوله‌ها، مضمون‌ها و برقراری رابطه میان این مقوله‌ها می‌پردازند و نظریه‌ای برای تبیین یک فرایند عرضه می‌کنند (۱۹). هدف از جمع‌آوری داده‌های کیفی در این مطالعه کشف سازه‌ها و مقوله‌ها درباب صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی بود. داده‌های کیفی و تحلیل‌های مربوط به آن برای شناسایی مقوله‌ها، بررسی الگوهای موجود و مطالعات تطبیقی استفاده شد. جامعه آماری تحقیق نخبگان تربیت بدنی در مدارس بودند که معلمان تربیت بدنی و کارشناسان تربیت بدنی ادارات آموزش و پرورش با تجربه بیش از پنج‌سال اشتغال، مدیران ادارات تربیت بدنی آموزش و پرورش با سابقه کار اجرایی، برنامه‌ریزان درسی و استادان تربیت بدنی دانشگاه‌ها را دربرمی‌گرفت که دارای سابقه در بخش‌های اجرایی و تحقیقاتی در آموزش و پرورش هستند. نمونه‌گیری هدفمند بود (نه احتمالی) و به‌صورت نظری و گلوله‌برفی با تمرکز بر تدوین نظریه انجام شد. فرایند گردآوری و تحلیل داده‌ها تا جایی ادامه یافت که پژوهشگر به اشباع مقوله رسید (۲۱ نمونه). منظور از اشباع در پژوهش نظریه برخاسته از داده‌ها، حالتی است که پژوهشگر در آن به‌طور ذهنی به این مفاهیم می‌رسد که داده‌های جدید اطلاعات جدید یا شناخت بیشتری درباره تدوین مقوله‌ها به‌دست نمی‌دهد (۱۵).

آزمودنی‌ها هدف مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته قرار گرفتند. پرسش‌هایی به‌منزله راهنمای مصاحبه طراحی شد و سه مصاحبه به‌صورت مقدماتی انجام شد و سؤال‌ها اصلاح شدند. اعتبار، قابلیت تعمیم و قابلیت اعتماد (قابلیت تأیید) به‌منابۀ معیارهای قابلیت اعتماد پژوهش کیفی محسوب می‌شوند. این مفاهیم مشابه واژگان معمول در تحقیق کمی استفاده می‌شوند. اصطلاح اعتبار متناسب با اعتبار یا روایی داخلی؛ قابلیت تعمیم به روایی بیرونی؛ و قابلیت اعتماد به پایایی یا قابلیت اطمینان تعریف شده‌اند. برای مهیا کردن این معیارها به‌منظور بررسی قابلیت اعتماد، مصاحبه‌ها به‌صورت استاندارد و با پاسخ‌های باز پس از بررسی محتوا به‌وسیله متخصصان برای همه شرکت-کنندگان یکسان برگزار شد. دوم، اعتبار یافته‌ها با استفاده از منابع و روش‌های مختلف و با بررسی چندگانه بهبود یافت (۲۰) و با بررسی چندباره رونوشت مصاحبه‌ها در سطح جمله، بند و متن انسجام پاسخ‌های شرکت‌کنندگان بررسی شد. برای بررسی پایایی کدگذاری مصاحبه‌ها از روش بازآزمون و پایایی درون‌موضوعی استفاده شد. برای محاسبه بازآزمون از میان مصاحبه‌های انجام‌شده سه مصاحبه انتخاب شد و هر کدام از آنها در فاصله زمانی کوتاه و مشخص توسط محقق دو بار کدگذاری شدند. سپس، کدهای مشخص‌شده در دو فاصله زمانی برای هر کدام از مصاحبه‌ها با هم مقایسه شدند. نتایج این کدگذاری در جدول ۱ آمده است. پایایی بازآزمون برای مصاحبه‌های این تحقیق با استفاده از فرمول ذکرشده برابر ۸۴ درصد بود. با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید می‌شود و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه‌ها مناسب بوده است.

جدول ۱. محاسبه پایایی بازآزمون

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد کل توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بازآزمون (درصد)
۱	۱1	۱۰	۴	۳	٪۸۰
۲	۱2	۱۶	۷	۵	٪۸۷
۳	۱3	۱۲	۵	۲	٪۸۳
	کل	۳۸	۱۶	۱۰	٪۸۴

برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون‌موضوعی دو کدگذار (ارزیاب) از یک دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، که بیشتر از بیست سال سابقه اشتغال در آموزش و پرورش را به‌منزله معلم و کارشناس تربیت بدنی داشت، درخواست شد تا به‌عنوان همکار در پژوهش (کدگذاری) شرکت کند. سپس، محقق به‌همراه این همکار سه مصاحبه را کدگذاری کرد و درصد توافق درون‌موضوعی را با استفاده از فرمول ذیل، محاسبه کرد. در جدول ۲ این محاسبات ذکر شده است.

جدول ۲. محاسبه پایایی دو کدگذار

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد کل توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بین دو کدگذار (درصد)
۱	۱1	۱۵	۶	۲	٪۸۰
۲	۱2	۱۳	۵	۱	٪۷۶
۳	۱3	۸	۳	۳	٪۷۵
	کل	۳۶	۱۴	۶	٪۷۷

$$\text{درصد توافق درون موضوعی} = 100 \times \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}}$$

پایایی بازآزمون برای مصاحبه‌های این تحقیق با استفاده از فرمول ذکرشده برابر ۷۷ درصد بود. با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید می‌شود و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه‌ها مناسب بوده است. همچنین، تحلیل داده‌ها بر مبنای رویکرد نظریه زمینه‌ای^۱ صورت گرفته است. اهداف ویژه این تحلیل شامل شناسایی سازه‌ها، مقوله‌ها و مفاهیم مشترک برای اصلاح الگوی مفهومی بود. تحلیل در سه مرحله باز،^۲ محوری^۳ و انتخابی^۴ انجام شد.

نتایج

صلاحیت‌های حرفه‌ای ضروری معلمان تربیت بدنی آموزش و پرورش چیست؟

برای رسیدن به پاسخ این پرسش، با خبرگان تربیت بدنی شامل مدیران تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش، کارشناسان تربیت بدنی ادارات آموزش و پرورش، معلمان تربیت بدنی مدارس، کارشناسان برنامه‌ریزی درسی ادارات آموزش و پرورش و اعضای هیئت علمی دانشکده‌های تربیت بدنی مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد. این مصاحبه‌ها تا رسیدن به مرحله اشباع ادامه یافت. از ۲۱ نفر مصاحبه‌شونده، ۱۱ نفر زن بودند. همچنین، ۵۷ درصد آنها بین ۲۱ تا ۳۰ سال در وزارت آموزش و پرورش سابقه کار داشتند. ۴۸ درصد آنان دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و ۱۴ درصد دارای مدرک دکتری بودند. در بین مصاحبه‌شوندگان سه مدیر تربیت بدنی در وزارت آموزش و پرورش، شش معلم تربیت بدنی، چهار کارشناس تربیت بدنی اداره‌های آموزش و پرورش و سه کارشناس برنامه‌ریزی درسی وزارت آموزش و پرورش حضور داشتند. داده‌های جمع‌آوری‌شده از مصاحبه‌ها به صورت مکتوب پیاده‌سازی شد و سپس با تجزیه و تحلیل خط به خط و پاراگراف به پاراگراف نوشته‌ها، کدهای باز مشخص شد. جدول ۳ نمونه‌ای از کدگذاری اولیه است که درباره روی داده‌های مصاحبه انجام گرفته است.

جدول ۳ نمونه‌ای از کدگذاری اولیه

کد اولیه	نکات کلیدی مصاحبه
<ul style="list-style-type: none"> علاقه‌مندی به رشته تربیت بدنی. علاقه به تربیت بدنی و فعالیت‌های جسمانی. دارا بودن مدرک مربی‌گری درجه ۲ یا ۳ در رشته‌های ورزشی که در مدارس قابل تدریس هستند. توانایی اجرای مهارت‌های ورزشی. گذراندن واحد تمرین دبیری و کارورزی در مدارس. 	<ul style="list-style-type: none"> مشکل اصلی علاقه نداشتن دانشجویان به رشته تربیت بدنی در ابتدای ورود به دانشگاه است، فقط خواهان ورود به دانشگاه بوده‌اند و رشته برایشان اهمیتی نداشته است. محدود بودن کسانی که به‌طور مداوم قبل از ورود به رشته تربیت بدنی ورزش می‌کردند در بین دانشجویان و ورزشی نبودن تعداد زیادی از آنها. معلم ورزش باید با یک رشته ورزشی آشنایی کامل داشته باشد و با بقیه رشته‌هایی که به‌طور سنتی در مدارس اجرا می‌شوند نیز تا حدودی آشنا باشد. داشتن مدرک مربی‌گری درجه ۳ یا ۲ کافی است و داشتن مدرک درجه ۱ مربیگری لزومی ندارد. بیشتر معلمان تربیت بدنی از اجرای یک ساعد والیبال ناتوان هستند. با نحوه کلاس‌داری در واحد تمرین دبیری در مدارس آشنا شده‌اند و استاد مربوط به صورت حضوری ولی نامحسوس چندین بار بر کار آنها نظارت داشته است.

^۱. Grounded theory

^۲. Open coding

^۳. Axial coding

^۴. Selective coding

<ul style="list-style-type: none"> • داشتن تحصیلات مرتبط با رشته تربیت بدنی. • توانمندی راهنمایی تحصیلی و رفتاری دانش‌آموزان در حد متعارف. • شرکت در دوره‌های بدو استخدام و ضمن خدمت. • شناخت از ویژگی‌های روانی، جسمانی و رفتاری دانش‌آموزان در سنین و مقاطع تحصیلی مختلف. • شرکت در جلسه اولیا و مربیان. • برقراری ارتباط مناسب و تعامل با اولیا دانش‌آموزان. • توانایی طراحی طرح درس جلسه‌ای، ترمی، سالیانه و چندساله برای تدریس تربیت بدنی در مدارس. • داشتن تناسب اندام. • داشتن قدرت بیان مناسب برای تدریس برای سنین مختلف. • به‌روزرودن دانش و مهارت در تربیت بدنی و علوم ورزشی. • الگوبودن در استفاده از لباس و کفش ورزشی مناسب در ساعات تدریس تربیت بدنی. • داشتن رفتار محترمانه با دانش‌آموزان. • آشنایی با روان‌شناسی تربیتی. • توانایی ایجاد محیطی برای پذیرش مسئولیت. • توانایی ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان برای پیشرفت در مهارت‌های ورزشی. • توانمندی در برقراری ارتباط سازنده با مدیر، کادر اجرایی و معلمان و دبیران دیگر. • الگوبودن در شیوه استفاده و نگهداری صحیح از تسهیلات و تجهیزات تربیت بدنی. • آگاهی از شرح وظایف معلم تربیت بدنی. 	<ul style="list-style-type: none"> • پذیرفتن فارغ‌التحصیلان رشته‌های غیرمرتبط با تربیت بدنی به‌جای فارغ‌التحصیلان این رشته. • بچه‌ها مطالبی از مشکلاتشان در خانه و مسائل درسی‌شان انتقال می‌دهند که به معلمان دیگر اطلاع نمی‌دهند و معلم ورزش باید با اصول مشاوره آشنا باشد. • آموزش مهارت‌های رفتاری در کلاس‌های ضمن خدمت داده شود، مثل طرز برخورد، روش ارتباط برقرار کردن، شناساندن روحیات بچه‌های آن سن و مقطع، توانایی آنها برای دانستن روش رفتار. آموزش این موارد در کلاس‌های ضمن خدمت بهتر است، زیرا در دوره دانشگاه دانشجو در جریان موضوع نیست و قادر به درک اهمیت آن نیست. • در تمام جلسات (اولیاء و مربیان) حضور داشته، از طرف اولیا در مورد برنامه ورزش سؤال می‌شود که برنامه ورزشی معلم چیست؟ در مورد برنامه بلند و کوتاه مدت سؤال می‌کند. • برای هر جلسه برنامه داشته باشد و از ابتدای سال برنامه خود برای هر ترم را مشخص کند. • از لحاظ بدنی آماده باشد. • توانایی بیان مطالب درسی برای گروه‌های مختلف را داشته باشد. • از نظام آموزشی کشورهای دیگر آگاه باشد. دید جهانی نسبت به وضعیت تربیت بدنی و ورزش در مدارس داشته باشد. اجرای الگوی آموزشی قدیمی فایده ندارد. • سر کلاس از گرم‌کن و کفش ورزشی نو و شکیل استفاده کند. • احترام دانش‌آموزان را نگه دارد و جلو جمع آنها را هدف انتقاد شدید قرار ندهد و با روان‌شناسی تربیتی آشنا باشد. • به دانش‌آموزان مسئولیت‌هایی محول کند و حس مسئولیت‌پذیری را در آنها تقویت کند. • دانش‌آموزان را برای تلاش برای پیشرفت در ورزش تشویق کند. • معلم ورزش برای انجام کار به همراهی کادر اجرایی مدرسه احتیاج دارد و باید بتواند از آنها امکانات بگیرد. • از وسائل ورزشی به‌خوبی استفاده و نگهداری کند، مثلاً روی توپ ننشیند. • با وظایفی که معلم ورزش باید در کلاس و مدرسه انجام دهد آشنا باشد.
--	--

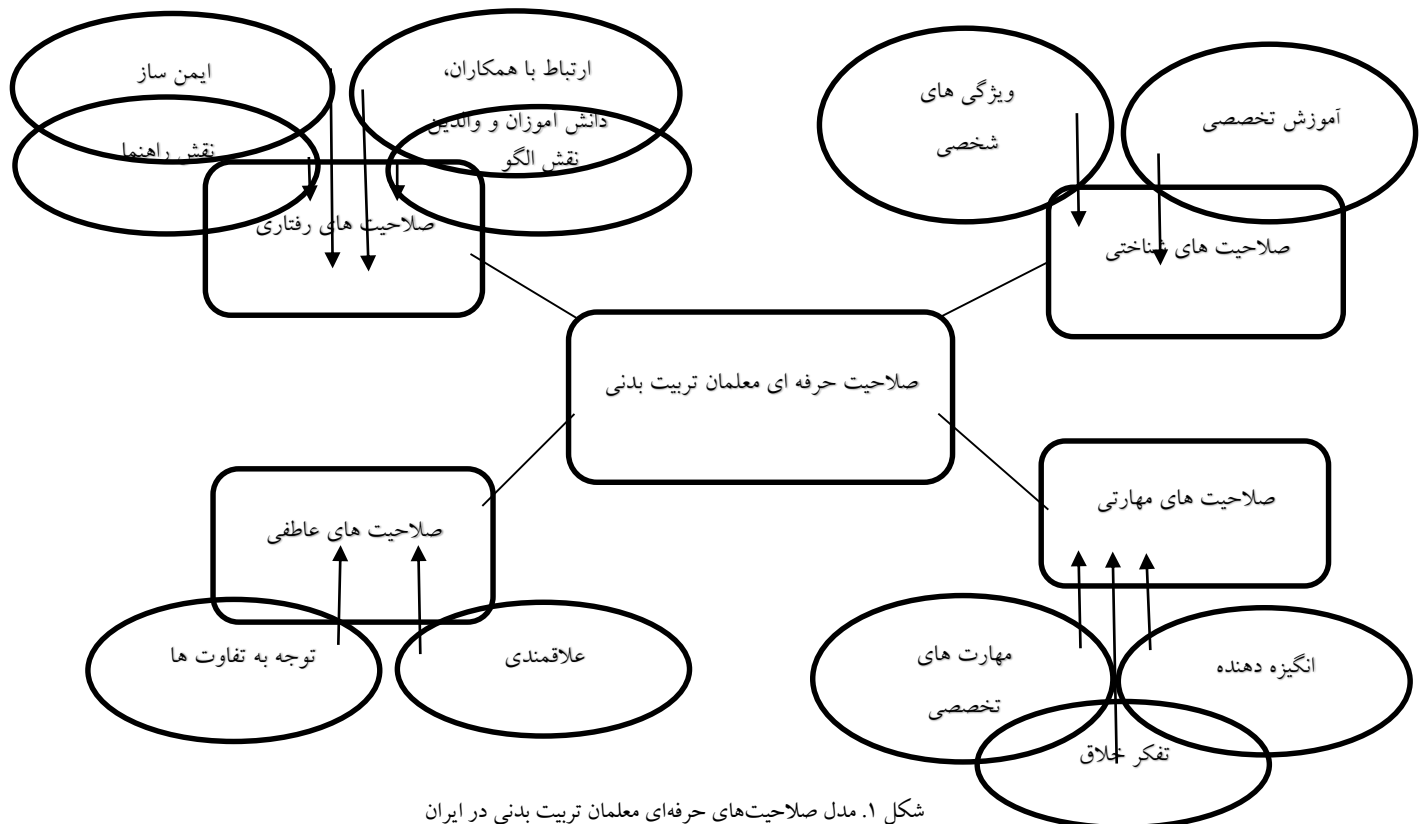
هم‌زمان با کدگذاری باز برای کشف مفاهیم از داده‌های خام، کدگذاری محوری برای مربوط کردن این مفاهیم به یکدیگر در قالب مقوله‌ها انجام شد. این دو مرحله کدگذاری با هم صورت پذیرفت. در مرحله کدگذاری باز ویژگی‌های مفاهیم کشف و ابعاد آنها نیز بررسی شد (۲۱). کدگذاری باز و محوری وقتی متوقف شد که: الف) طبقه‌بندی معنی‌داری بعد از بررسی مکرر رونوشت مصاحبه‌ها پدید آمد؛ ب) مقوله‌های فرعی، ویژگی‌ها و ابعاد تکراری شد؛ و ج) اطلاعات جدیدی از رونوشت مصاحبه‌ها به دست نیامد. در مرحله کدگذاری انتخابی برای بررسی روابط بین مقوله‌ها و یک‌پارچه‌سازی داده‌ها و ارائه معنی‌دار نظریه صورت پذیرفت (۲۲). در اجرای این فرایند یازده مفهوم تولیدشده در فرایند کدگذاری ثانویه در قالب چهار بعد طبقه‌بندی شدند. این مقولات عمده (تم) از نظر انتزاعی بودن در سطح بالاتری نسبت به مفاهیم مرحله قبل قرار دارد و عبارت‌اند از: صلاحیت‌های شناختی، صلاحیت‌های عاطفی، صلاحیت‌های مهارتی و صلاحیت‌های رفتاری. یک مفهوم را می‌توان براساس نزدیک‌ترین ارتباطی که با هر کدام از تم‌های اصلی دارد طبقه‌بندی کرد. تم‌های اصلی و نحوه ارتباط آنها با مفاهیم در جدول ۴ مشاهده می‌شود.

جدول ۴. خلاصه مفاهیم و مقولات عمده تولیدشده

مفاهیم اولیه (گویه‌ها)	مفاهیم ثانویه (مؤلفه‌ها)	مقولات عمده یا تم (ابعاد)
تحصیلات مرتبط با رشته تربیت بدنی، مدرک مربی‌گری درجه ۲ یا ۳ در رشته‌های ورزشی، واحد تمرین دبیری در مدارس، اصول تدریس تربیت بدنی، به‌روزر بودن دانش و مهارت در تربیت بدنی و علوم ورزشی، دوره‌های بدو استخدام و ضمن خدمت، دانستن شرح شغل و آشنایی با روان‌شناسی تربیتی..	آموزش‌های تخصصی	صلاحیت شناختی
تناسب اندام، اعتمادبه‌نفس، داشتن قدرت بیان.	ویژگی‌های شخصی	
علاقه به ورزش و فعالیت‌های جسمانی، کار و مطالعه در رشته تربیت بدنی و تدریس تربیت بدنی در مدرسه.	علاقه‌مندی	صلاحیت عاطفی
شناخت از ویژگی‌های روانی، جسمانی و رفتاری دانش‌آموزان در سنین و مقاطع تحصیلی مختلف. توجه و درک تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان از لحاظ جسمی، ذهنی و عاطفی، دانستن رشته‌های مورد علاقه دانش‌آموزان و شناخت علایق و نیازهای دانش‌آموزان.	توجه به تفاوت‌ها	
آگاهی از چگونگی اجرای کلاس تربیت بدنی، اجرای تکنیک‌ها و تاکتیک‌های ورزشی، طراحی طرح درس جلسه‌ای، ترمی، سالیانه و چندساله، مهارت و علاقه برای جست‌وجوی یافته‌ها و روش‌های جدید در تدریس، الگوهای کاربردی روش تدریس، برنامه‌ریزی منظم برای سنجش، ارزیابی و ثبت پیشرفت دانش‌آموزان به صورت ماهیانه، در طول و انتهای ترم، شناخت استعدادها و روش‌ها و اصول پیش‌گیری از آسیب‌دیدگی دانش‌آموزان، اجرا و تطبیق کلاس تربیت بدنی برای دانش‌آموزان معلول، تغذیه ورزشی، اجرای اصول کمک‌های اولیه، توانایی جذب دانش‌آموزان به تفریحات و بازی‌های فعال، استفاده از فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش تربیت بدنی.	مهارت‌های تخصصی	صلاحیت مهارتی
ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان برای پیشرفت در مهارت‌های ورزشی، روان‌شناسی ورزشی، ایجاد انگیزه و نشاط در کلاس درس.	نقش انگیزه‌دهنده	

	تفکر خلاق	خلاقیت و نوآوری در تدریس، ایجاد محیطی برای پذیرش مسئولیت و انجام کار گروهی و مستقل دانش‌آموزان، حل مسئله در زمان بروز معضلات.
صلاحیت رفتاری	نقش الگویی	الگوبودن در شیوه استفاده و نگهداری صحیح از تسهیلات و تجهیزات تربیت بدنی، لباس و کفش ورزشی در ساعات تدریس تربیت بدنی، رفتار در شأن و اعتبار حرفه معلمی تربیت بدنی.
	ایمنی	رفع نقص‌های وسائل ورزشی، استفاده از لباس و کفش ورزشی مناسب و زیبا، ایمن‌سازی حیاط و سالن ورزشی مدرسه، آموزش نکات بهداشتی، آشنایی با نحوه نگهداری از تجهیزات ورزشی و به‌کار بستن آن.
	نقش راهنمایی‌دهنده	راهنمایی تحصیلی و رفتاری دانش‌آموزان در حد متعارف، توانمندی آموزش رفتار مناسب و اخلاق‌مدار به دانش‌آموزان، آموزش رفتار مناسب به دانش‌آموزان در داخل و خارج از محیط ورزشی، پرورش همه‌جانبه شاگردان، درس‌خداشناسی.
	نقش ارتباطی	ارتباط مناسب و تعامل با اولیا دانش‌آموزان، مدیر، کادر اجرایی و معلمان دیگر، دفاع از حقوق درس تربیت بدنی، توانایی جلب اعتماد دانش‌آموزان، رفتار محترمانه با دانش‌آموزان.

براساس نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها کیفی و ادبیات نظری، برای استخراج و طراحی این الگو اقدام شد (شکل ۱). در این الگو صلاحیت حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی به‌منزله مقوله اصلی و چهار بعد اولیه (صلاحیت شناختی، صلاحیت عاطفی، صلاحیت رفتاری و صلاحیت مهارتی) همراه با گویه‌های هر بعد نشان داده شده است.

شکل ۱. مدل صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی در ایران

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این مطالعه شناخت صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی ایران بوده است. محققان برای رسیدن به این هدف، پس از مطالعه و بررسی ادبیات و پیشینه تحقیق، برای جمع‌آوری اطلاعات با خبرگان تربیت بدنی در مدارس به مصاحبه نیمه‌ساختاریافته پرداختند. در مرحله بعد، داده‌های جمع‌آوری‌شده از مصاحبه‌ها به روش نظریه زمینه‌ای کدگذاری شد. نتیجه گروه‌بندی کدها، چهار صلاحیت شناختی، عاطفی، مهارتی و رفتاری را به‌مثابه عوامل صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی نشان داد.

منظور از صلاحیت‌های عاطفی، مجموعه‌ای علائق معلم به مسائل و موضوعات مرتبط با تعلیم و تربیت است (۲۳). اولین صلاحیت عاطفی ضروری برای معلمان تربیت بدنی علاقه به ورزش و فعالیت‌های جسمانی است که جزء مواردی بود که اکثر مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره و تأکید کردند که برای معلمان تربیت بدنی علاقه‌مندی به ورزش و فعالیت جسمانی ضروری است. در کنار علاقه‌مندی داوطلبان معلمی تربیت بدنی به ورزش، تمایل و علاقه به کار در مدارس نیز جزء صلاحیت‌های عاطفی ضروری برای این معلمان از جانب خبرگان این حوزه بیان شد و نشان‌دهنده این صلاحیت عامل بازدارنده اجرای صحیح این درس در مدارس و پیشرفت حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی دانسته شد. همچنین، توجه و درک تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان از لحاظ جسمی، ذهنی و عاطفی از جمله کدهای شناسایی شده در این تحقیق بود که با نتایج دارلینگ و همکاران (۲۰۰۵) و استانداردهای حرفه‌ای معلمان کویبنزلند (۲۰۰۷) مشابهت داشت. علاوه بر این، شناخت کافی از علائق دانش‌آموزان در سنین مختلف و رشته‌های ورزشی که به آن تمایل دارند از دیگر صلاحیت‌های ضروری بود که نخبگان این حیطه به آن اشاره کردند.

صلاحیت‌های حرفه‌ای رفتاری در این تحقیق به‌منزله رفتارهای ظاهری تعریف شده است که معلمان برای اجرای موفقیت‌آمیز تدریس در مدارس ارائه کرده‌اند. استفاده از لباس و کفش ورزشی یکی از موارد این صلاحیت ذکر شده است هرچه این لباس مرتب، نو و زیبا باشد در جذب شاگردان به کلاس و الگوپذیری از معلم تربیت بدنی بهتر عمل می‌کند. همچنین، معلم ورزش باید به بهترین نحو از وسائل و تجهیزات ورزشی نگهداری کند و در برابر محیط و وسائل مورد استفاده کلاس خویش احساس مسئولیت داشته باشد. در مصاحبه‌ها به تهیه کتابچه‌های دستورالعمل برای چگونگی نگهداری از وسائل و تجهیزات ورزشی و ارائه آنها به معلمان تربیت بدنی اشاره شد. همچنین، از نظر تعدادی از معلمان کارکنان تربیت بدنی داشتن رفتار حرفه‌ای، جدی بودن در اجرای کلاس و ارزش و اعتبار قائل شدن برای حرفه معلمی تربیت بدنی از جمله صلاحیت‌های حرفه‌ای ضروری برای معلمان تربیت بدنی است. مدرسه سازمان کوچکی است که رسیدن به اهداف آن مستلزم همکاری تمام بخش‌ها است. تربیت بدنی نیز از این قاعده مستثنی نیست و برای اجرای موفقیت‌آمیز آن همکاری تمامی ارکان مدارس ضروری است و معلم تربیت بدنی در جایگاه رابط رشته خود با بقیه کارکنان مدرسه باید در عین داشتن رابطه صمیمانه و همکاری با کادر اجرایی و معلمان دیگر و با حفظ انعطاف‌پذیری، در دفاع از حقوق درس تربیت بدنی بکوشد. احترام به شخصیت دانش‌آموزان حس عزت نفس آنان را تقویت می‌کند و احساس متقابل احترام به معلم را در آنان برمی‌انگیزد. علاوه بر این، کلاس درس تربیت بدنی مکان مناسبی برای آموزش رفتار جوان‌مردانه در رویارویی با حریف و چگونگی رفتار در هنگام شکست و برنده شدن به دانش‌آموزان است. همچنین، بررسی مصاحبه‌ها نشان داد که دانش‌آموزان با معلمان تربیت بدنی راحت‌تر از مشکلات درسی و تحصیلی خود صحبت می‌کنند. پس، به عقیده خبرگان حیطه تربیت بدنی، در مدارس با وجود اینکه مشاوره دادن به دانش‌آموزان نیازمند تخصص، تحصیلات و تجربیات مخصوصی است، معلمان تربیت بدنی هم باید با اصول اولیه مشاوره آشنا باشند و در صورت لزوم با ارجاع دانش‌آموزان به مراجع ذیصلاح آنان را در حل مشکلات تحصیلی و رفتاری یاری دهند.

منظور از صلاحیت شناختی، مجموعه آگاهی‌ها و مهارت‌های ذهنی است که معلم را در شناخت و تحلیل مسائل و موضوعات مرتبط با تعلیم و تربیت توانا می‌کند (۲۳) که در مطالعات ملایی-نژاد و همکاران (۱۳۸۷) نیز به آن اشاره شده بود. در این مطالعه برای آموزش‌های تخصصی معلمان تربیت بدنی، داشتن تحصیلات مرتبط با رشته تربیت بدنی، به‌منزله یک کد و در نهایت گویه از سوی خبرگان این مبحث عنوان شد که با نتایج پژوهش‌های ییلدیز و همکاران (۲۰۱۴)، سانتوس و همکاران (۲۰۱۰)، برچی و همکاران (۲۰۱۳) و هانتلی (۲۰۰۸) هم‌خوانی داشت. هرچند که از نظر تعداد اندکی از خبرگان تربیت بدنی در مدارس این متغیر در صورتی

مفید است که زندگی فرد آمیخته با ورزش باشد و صلاحیت‌های دیگر را نیز داشته باشد، اما شرط اساسی نیست که این مبحث با یافته‌های بلر و همکاران (۲۰۱۱) مشابهت داشت. داشتن مدرک مربی‌گری درجه ۲ یا ۳ در رشته‌های ورزشی که در مدارس قابل تدریس است از سوی مصاحبه‌شوندگان تحقیق به‌مثابه یک متغیر مطرح شد هرچند تعدادی از آنان استفاده از روش‌های دیگر تدریس را، از جمله شرکت‌دادن خود دانش‌آموزان در این فرایند، به‌عنوان جایگزین این صلاحیت بیان کردند این‌گونه با چارچوب تدریس و یادگیری دارلینگ و همکاران (۲۰۰۵) هم‌سوئی داشت. گذراندن واحد تمرین دبیری در مدارس نیز به‌منزله صلاحیت ضروری برای معلمان تربیت بدنی در نتایج آمده است که در نتایج مطالعه ملایی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۷) و فاطمی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۰) به کیفیت بخشی این حوزه اشاره شده است و در حین مصاحبه‌ها بر نظارت بر اجرای این واحد از سوی مدرس این درس تأکید شد. به‌روبودن دانش و مهارت در تربیت بدنی و علوم ورزشی که در مطالعه‌آه و همکاران (۲۰۱۰) جزء ویژگی‌های ضروری برای معلمان تربیت بدنی در مدارس به همراه ارائه آموزش عملی از عوامل رجحان و رضایت معلمان تربیت بدنی در مدارس عنوان شده بود نیز در این تحقیق به‌مثابه یک‌گویه در نتایج ذکر شده است. همچنین، در بحث‌های حین زمان مصاحبه، آزمودنی‌های تحقیق به گذراندن کلاس‌های آموزشی قبل از شروع به کار و کلاس‌های ضمن خدمت اعتقاد داشتند، ولی کیفیت محتوا و طرز اجرای این دوره‌ها را مناسب نمی‌دانستند و مفیدبودن آنها را به‌بالابردن کیفیت این دوره منوط می‌کردند که در نتایج تحقیق عبدالمهدی و همکاران (۱۳۸۶) به این مورد نیز اشاره شده بود. بخشی مهمی از فرایند تدریس به‌گفتار معلمان وابسته است. قدرت بیان مطلوب برای تدریس در کلاس از جمله صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی عنوان شده است. همچنین، داشتن اعتمادبه‌نفس برای تدریس و مربی‌گری تربیت بدنی در مدارس از جمله صلاحیت‌های حرفه‌ای ضروری این معلمان است و اصولاً بدون داشتن اعتمادبه‌نفس، تدریس موفقیت‌آمیزی اتفاق نمی‌افتد. داشتن اندام مناسب نیز از جمله صلاحیت‌های ویژه برای معلمان تربیت بدنی بیان شده است.

صلاحیت‌های حرفه‌ای مهارتی معلمان آن بخش از صلاحیت‌ها است که به مهارت‌ها و توانایی‌های علمی معلم در فرایند یادگیری مرتبط می‌شود (۲۳). در کدهای تحلیل شده از متن مصاحبه‌ها بر توانایی معلمان تربیت بدنی در ایجاد محیطی برای پذیرش مسئولیت و انجام کار گروهی تأکید شد که نشان می‌دهد نخبگان این حیطه کلاس تربیت بدنی در مدارس را فقط مکانی برای آموزش تمرینات بدنی نمی‌دانند، بلکه آن را محلی برای آموزش مهارت‌های زندگی به دانش‌آموزان به‌حساب می‌آورند. در مصاحبه‌ها گفته شد که در تربیت بدنی در مدارس مشکلی وجود ندارد، بلکه مسئله‌هایی وجود دارند که باید حل شوند و معلمان تربیت بدنی باید توانایی حل این مسائل را که بر سر راه اجرای وظایف آنان است داشته باشند. از نظر خبرگان تربیت بدنی، در مدارس توانایی ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان برای پیشرفت در مهارت‌های ورزشی بخش مهمی از وظیفه معلمان تربیت بدنی است که این توانایی به‌صورت صلاحیت حرفه‌ای ضروری برای معلمان تربیت بدنی دانسته شده است که این را می‌توان در الگوی صلاحیت آموزش برای توسعه پایدار آموزش معلمان، که برچی و همکاران (۲۰۱۳) ارائه کرده‌اند مشاهده کرد. در مصاحبه‌ها بیان شد که معلم تربیت بدنی باید کلاس تربیت بدنی را به کلاسی شاد و بانشاط تبدیل کند که دانش‌آموزان انگیزه لازم را برای استفاده از کلاس تربیت بدنی داشته باشند. این متغیر مهارت شروع نیز نامیده می‌شود همان‌طور که آرباچی (۲۰۰۹) در بررسی نگرش دانش‌آموزان دوره راهنمایی و متوسطه ترکیه به درس تربیت بدنی، دریافت که دانش‌آموزان لذت‌بخش و شادبودن کلاس درس تربیت بدنی را عاملی برای اولویت دادن به آن در برنامه‌های خود می‌دانند که محتوای درس و معلم ورزش از عوامل تأثیرگذار بر آن است. اکثر مصاحبه‌شوندگان بر برنامه‌ریزی قبلی برای آنچه در کلاس درس تربیت بدنی اجرا می‌شود تأکید داشتند و توانایی برنامه‌ریزی و ارائه طرح درس برای معلمان تربیت بدنی ضروری دانسته شد که با نتایج مطالعات عبدالمهدی و همکاران (۱۳۹۳) و سانتوس و همکاران (۲۰۱۰) هم‌خوانی دارد. مانند نتایج تحقیقات دارلینگ و همکاران (۲۰۰۵)، بیلدیز و همکاران (۲۰۱۴)، استانداردهای معلمان کویینزلند (۲۰۰۷) و احدی و همکاران (۱۳۹۲) از نظر خبرگان این حیطه، برنامه‌ریزی منظم برای سنجش، ارزیابی و ثبت پیشرفت دانش‌آموزان به صورت ماهیانه، در طول و انتهای ترم از جمله صلاحیت‌های حرفه‌ای ضروری معلمان تربیت بدنی است. همچنین، به‌دلیل آنکه معلمان تربیت بدنی مسئول آماده‌سازی و اعزام تیم‌های دانش‌آموزی مدارس به مسابقات منطقه‌ای هستند، آشنایی آنها با روان‌شناسی ورزشی مفید به‌نظر می‌رسد.

علاوه بر این، توانایی اداره کلاس تربیت بدنی با توجه به امکانات و تسهیلات مدرسه از جمله صلاحیت‌های حرفه‌ای ضروری به نظر می‌رسد، هرچند به نظر تعدادی از متخصصان این زمینه، در نبود امکانات، تدریس به‌طور اساسی با مشکل مواجه می‌شود. درباره توانایی معلم در اجرای تکنیک‌ها و تاکتیک‌های ورزشی، تعدادی از خبرگان این رشته این ویژگی را به‌خصوص در هنرستان‌های تربیت بدنی ضروری دانسته‌اند، ولی تعدادی نیز بیان کرده‌اند که با روش‌های جایگزین دیگر نیز می‌توان به اهداف آموزشی رسید، ولی توانایی اجرای این موارد توسط معلم تربیت بدنی نیز بسیار مفید است.

در نهایت، نتایج این مطالعه، شایستگی‌ها و صلاحیت‌های حرفه‌ای ضروری برای معلمان تربیت بدنی را از نظر گروهی از خبرگان حوزه تربیت بدنی در مدارس نشان داد و مشخص کرد که با اینکه وزارت آموزش و پرورش برای استخدام نیروی مورد نیاز خود از آزمون‌های استخدامی بسیار سخت‌گیرانه استفاده می‌کند و دوره‌های آموزشی پیش از خدمت و ضمن خدمت نیز به‌گسترده‌گی از سوی ادارات تربیت بدنی برای آموزش و بازآموزی معلمان تربیت بدنی برگزار می‌شود، هنوز از نظر صلاحیت‌های ضروری معلمان تربیت بدنی کاستی‌هایی وجود دارد. بسیاری از کمبودها به بی‌توجهی به تخصص‌گرایی در انجام حرفه مربوط می‌شود و در طی روند استخدام، افراد غیرورزشی و با تحصیلاتی در رشته غیرمرتبط در پست معلمی تربیت بدنی در مدارس منصوب می‌شوند که آماده‌سازی این افراد برای تدریس موفقیت‌آمیز تربیت بدنی بسیار سخت‌تر از آموزش افراد ورزشی و با تحصیلات مرتبط خواهد بود. همچنین، دستیابی به این شایستگی‌ها نیازمند بازنگری دروس دانشگاهی رشته تربیت بدنی در دانشگاه‌ها است و در این بازنگری باید به کاربردی‌شدن آموزش‌ها بیشترین توجه معطوف شود. درباره بالابردن کیفیت کلاس‌های قبل از خدمت و ضمن خدمت، نیازسنجی برای برگزاری دوره‌های ضروری برای معلمان تربیت بدنی استفاده از مدرسان زبده و با علم روز برای تدریس در این دوره‌ها می‌تواند به بهبود شایستگی‌های ضروری معلمان تربیت بدنی کمک شایانی کند. و تمامی این موارد با توجه و درک مدیریت کلان کشور و نظام آموزش و پرورش از اهمیت اجرای این درس دست‌یافتنی است و بدون سیاست‌ها و خط‌مشی‌های تصمیم‌گیرندگان اصلی تغییری در اوضاع به‌وجود نخواهد آمد.

همچنین، محققان این مطالعه پیشنهادهایی برای تحقیقات بعدی توصیه می‌کنند، از جمله استفاده از پرسش‌نامه حاصل از این مطالعه به‌منابۀ چک لیستی در مصاحبه با متقاضیان معلمی تربیت بدنی در مدارس، توجه و اصلاح و بهبود برنامه درسی مراکز تربیت معلم و دانشکده‌های تربیت بدنی به‌منظور دستیابی دانش‌آموختگان این مراکز به صلاحیت‌های حرفه‌ای، انجام پژوهش تطبیقی بین صلاحیت‌های حرفه‌ای ضروری کشور ما با کشورهای همسایه و کشورهای موفق در این حیطه، و بررسی تأثیر محیط خارجی مانند مدیریت کلان و فناوری و... بر ابعاد صلاحیت حرفه‌ای معلمان.

منابع

- Mull, R, F, & Bayless, K, G, & Jamieson, L, M. (2005). *Recreational sport management* (3th Ed.). Australia, Human kinetics, (10-12).
- Bertschy, F, Kunzli, C, Lehmann, M. (2013). Teachers' Competencies for the Implementation of Educational Offers in the Field of Education for Sustainable Development, *Sustainability*, 5(12), 5067-5080.
- فاطمی نژاد، سید نجم الدین، حکیم زاده، رضوان. (۱۳۹۰). بررسی تطبیقی برنامه‌های ارتقاء صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان در ایران و ژاپن. مجموعه مقالات سیاستگذاری آموزش، مقاله منتشر شده در اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴. تهران: پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت، www.civilica.com/Papers
- Huntly, H. (2008). Teachers' Work: Beginning Teachers' Conceptions of Competence. *The Australian Education Researcher*, 35 (1), 125-145.
- Darling-Hammond, Linda & John, Bransford. (2005). *preparing teachers for a changing world: What teachers should learn and be able to do*. San Francis: Jossey-Bass.
- ملایی نژاد، اعظم، ذکاوتی، علی. (۱۳۸۷). بررسی تطبیقی برنامه درسی تربیت معلم در کشورهای انگلستان، ژاپن، فرانسه، مالزی و ایران. فصلنامه ی نوآوری های آموزشی، ۲۶، ۳۶-۶۲.
- Yildiz, E, Kangalgil, M (2014). The examination of physical education teacher's professional competence and Ideas regarding their teaching method, *pamukkale journal of sport sciences*, 5(1), 61-76.
- Oh, H, Rizzo, T,R, So, H, Chung, D, Park, S, Lei,Q. (2010). Preservice physical education teachers'

- attributes related to teaching a student labeled ADHD. *Teaching and Teacher Education*, 26(4), 885-890.
9. Program approval guidelines for Preservice Teacher Education. (2007). Queensland College of Teachers Available at: www.qct.edu.au.
۱۰. عبدالهی، نیدا، رستگارپور، حسن. (۱۳۸۶). مطالعه تطبیقی راهبردهای پیشرفت حرفه ای معلمان در *ICT* در سه کشور انگلستان، مالزی، آمریکا و ارثه الگوی کاربردی برای آموزش و پرورش، پژوهش های تربیتی، ۱۳، ۱۱۵-۱۴۰.
۱۱. احدی، بهزاد، سید عامری، میرحسین، محرم زاده، مهرداد. (۱۳۹۲). تعیین استاندارد های حرفه ای معلمان تربیت بدنی با استفاده از روش دلفی. مقاله منتشر شده در دومین همایش ملی علوم مدیریت نوین. گرگان، مؤسسه آموزش عالی غیرانتفاعی حکیم جرجانی، www.civilica.com/Paper-CMMS02-CMMS02_317.
12. Santos, S, Mesquita, I, Graca, A, Rosado, A. (2010). Coaches' Perceptions of Competence and Acknowledgement of Training Needs Related to Professional Competences, *Journal of Sports science & Medicine*, 9(1), 62-70
۱۳. عبدالهی، بیژن، دادجوی توکلی، عطیه، یوسلیانی، غلامعلی. (۱۳۹۳). شناسایی و اعتبار سنجی شایستگی های حرفه ای معلمان اثربخش، نوآوری های آموزشی، (۴۹)، ۱۳، ۲۵-۴۸.
14. Blair, R, Capel, S. (2011). Primary physical education, coaches and continuing professional development, *Sport, Education and Society*, 4(16), 485-505.
15. Arabaci, R. (2009). Attitude toward Physical Education and Class Preferences of Turkish Secondary and High School Students. *Elementary Education Online*, 8(1), 2-8.
16. Creswell, J. W. (2005). *Educational Research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Upper-Saddle River, N. J.:Merrill.
17. Laroua, A, Sebbane, M, Gleyse, J. (2015). Professional Competence Requirement: the View of Several Physical and Sports Education Teachers, *International Journal of Sport Studies*, 5 912), 1275-1281.
18. Srisawat, P, Buppawong, N, Wongwirat, Y. (2015). Model for Development of Professional Competencies of Physical Education Teacher in 21th Century in Education Innovation and Information Technology, *The Twelfth International Conference on eLearning for Knowledge Based Society, Thailand*.
۱۹. بازرگان، عباس. (۱۳۹۳). مقدمه ای بر روش های تحقیق کیفی و آمیخته؛ رویکرد های متداول در علوم رفتاری. تهران: دیدار، ۹۳.
20. Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
۲۱. محمدی، بیوک. (۱۳۸۵). اصول روش تحقیق کیفی: نظریه ی مبنایی؛ رویه ها و شیوه ها (نوشته ی آنسلم استراوس و جولیت کوربین). تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
۲۲. طاهری، مرتضی، عارفی، محبوبه، پرداختچی، محمد حسن، قهرمانی، محمد. (۱۳۹۲). مدل ادراک و نگرش معلمان نسبت به توسعه ی حرفه ای در مراکز تربیت معلم: مطالعه ترکیبی، فصلنامه مشاور شغلی و سازمانی، (۱۵)، ۵، ۲۶-۵۶.
۲۳. ملکی، حسن. (۱۳۸۴). صلاحیت حرفه ای معلمی. تهران: انتشارات مدرسه، ۱۵.